

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет

Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з науково-педагогічної та
навчальної роботи

_____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УКРАЇНСЬКА ЕТНОЛОГІЯ

для студентів

галузь знань

03 Гуманітарні науки

напрямок підготовки

032 Історія та археологія

освітній рівень

перший (бакалаврський)

освітня програма

краєзнавство, екскурсознавство та історико-культурний туризм

вид дисципліни

обов'язкова

Форма навчання

денна

Навчальний рік

2023/2024

Семестр

2

Кількість кредитів ECTS

3

Мова викладання, навчання

та оцінювання

українська

Форма заключного контролю

залік

Викладачі: Громова Наталія Олександрівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2023

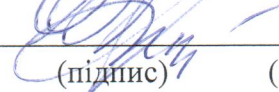
Розробники:

Борисенко М.В., доктор історичних наук, професор кафедри етнології та краєзнавства

Громова Н.О., кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО

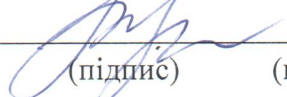
Зав. кафедри етнології та краєзнавства

 (Капелюшний В.П.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Протокол № 14 від «21» 06 2023 р.

Протокол від «25» 06 2023 року № 10

Голова науково-методичної комісії

 (Н.В. Терес)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Мета дисципліни «Українська етнологія» забезпечити цілісні знання про етнічну історію, територію розселення та традиційну культуру українців від початків формування українського етносу до сьогодення. Вивчаючи курс студенти дізнаються також про основні механізми міжетнічної взаємодії та культурно-генетичних процесів на прикладі історії українського народу. В межах курсу також буде викладатися методика польових досліджень, специфіка роботи дослідника із великим базами даних, що використовуються в гуманітарних дисциплінах.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору дисципліни.

Для успішного опанування курсу студент повинен **знати** періодизацію та головні події з історії України, володіти фактологічним матеріалом з давньої та нової історії України, археології та культурології. Студент повинен мати базові знання з історії матеріальної та духовної культури українського народу. Також необхідно, щоб студенти які вивчають українську етнологію **володіли** мінімальними знаннями з історії світової етнології та антропології, розбиралися в історії розвитку гуманітарних наук у світі, **знали** про розвиток головних течій в світовій етнології в XIX-XX ст., історію виробничих відносин та економічну історію та розвиток технологій в історичному контексті.

3. Анотація навчальної дисципліни Українська етнологія посідає важливе місце у підготовці фахівців істориків усіх напрямків. У зв'язку із широким хронологічним спектром, котрий охоплює весь історичний період від зародження до сучасного розвитку українського етносу, дисципліна є актуальною для усіх науковців, що цікавляться проблематикою історії України та історією Східної Європи в цілому. Українська етнологія розкриває базові механізми етнічних процесів – асиміляція, акультурація, етнокультурна ідентифікація тощо. Як історична дисципліна, етнологія особливу увагу приділяє вивченню матеріальної культури українського етносу, від найпростіших форм господарювання до сучасності та функціонування реліктових форм у сьогоденні. Українська етнологія, як наукова дисципліна, тісно пов'язані із цілим спектром інших самостійних гуманітарних дисциплін – психологією, соціологією, культурологією а також із історичними дисциплінами археологією, історичним джерелознавством, історичною демографією та іншими.

4. Завдання (навчальні цілі) Студенти під час вивчення дисципліни «Українська етнологія» мають оволодіти знаннями з етнічної історії та культури в повному обсязі для подальшого застосування цих знань при вивченні історії культури, історії повсякдення та матеріальної історії. В результаті вивчення дисципліни студента повинен **знати** локальні відмінності в культурі українців, особливості міжкультурної взаємодії, **розуміти** специфіку етнічних процесів в історичній ретроспективі, володіти спеціальною науковою термінологією. Студенти повинні **володіти навичками** самостійно проводити етнографічні дослідження, використовуючи метод безпосереднього спостереження, опитування, анкетування, мають уміти самостійно складати питальники, розшифровувати інтерв'ю із респондентами, працювати з анкетами тощо.

5. Результати навчання за дисципліною:

	Результат навчання	Форми та методи викладання	Методи оцінювання та пороговий критерій	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1.1	<i>Студенти мають володіти термінологічно-понятійним апаратом дисципліни.</i>	<i>Лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Модульна контрольна робота 1(тест)</i>	<i>10%</i>
1.2	<i>Знати історію зародження та розвитку науки, орієнтуватися в напрямках та школах етнології.</i>	<i>Лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Самостійна робота 1(реферат)</i>	<i>10%</i>
1.3	<i>Уміти відрізнити регіональні особливості в матеріальній культурі українців різних регіонів.</i>	<i>Лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Модульна контрольна робота 2(тест)</i>	<i>10%</i>
1.4.	<i>Уміти скласти питальники та етнографічні програми.</i>	<i>Лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Самостійна робота 2(есе)</i>	<i>10%</i>
2.1	<i>Вільно комунікувати із респондентами під час польових досліджень.</i>	<i>Лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>залік</i>	<i>10%</i>
2.2	<i>Співставляти та порівнювати проблеми етнокультурного розвитку різних народів в історичному аспекті.</i>	<i>Лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>залік</i>	<i>10%</i>
3.1	<i>Засвоювати теоретико-методологічну базу та виробляти практичні навички проведення наукових досліджень і групового вирішення проблемних завдань із застосуванням відповідних методів і прийомів наукового аналізу.</i>	<i>Лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Семінари ЗМ1</i>	<i>20%</i>
3.2	<i>Проявляти увагу і толерантність до думки інших людей у процесі спілкування.</i>	<i>Лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Семінари ЗМ2</i>	<i>20%</i>

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2.	1.3.	1.4	2.1	2.2	3.1	3.2
Програмні результати навчання (назва)								
ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.	+			+				
ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.			+		+	+		+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1 — 10 балів/ 6 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.3.— 10 балів/ 6 балів.
3. Реферат : РН 1.2. – 10 балів/ 4 бали.
4. Есе: РН 1.4. – 10 балів/ 4 бали.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 1): РН 1.1.,1.2, 3.1 - 20 балів/ 14 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 2): РН 1.3, 1.4., 2.1, 2.2., 3.2 - 20 балів/ 14 балів.

* максимальний бал/ порогів бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання: залік.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані за модульні контрольні роботи (у формі тестування); бали, отримані за виконання індивідуальних завдань; бали, отримані за роботу на семінарських заняттях, а також бали, які отримані за підсумкову контрольну роботу.

(Зразки тестових завдань для модульних контрольних робіт, перелік індивідуальних завдань, питання та завдання підсумкової контрольної роботи див. Навчально-методичний комплекс з даної дисципліни).

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5-8.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Змістовий модуль 1 <i>Історія української етнології як науки</i>			Змістовий модуль 2 <i>Традиційна культура українців</i>			Залік
40 залікових балів (максимум)			40 залікових балів (максимум)			20 балів (максимум)
Самостійна робота (реферат)	Семінари	Контрольна робота з тем 1-4	Самостійна робота (есе)	Семінари	Контрольна робота з тем 5-8	
10 (максимум)	20 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	20 (максимум)	10 максимум	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється під час семінарських занять, оцінювання індивідуальних завдань (реферат, есе), і контрольних робіт.

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 1 бал;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал,
- використання джерел 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Виконані індивідуальні завдання (реферат та есе) студент подає викладачеві не пізніше ніж за два тижні до проведення контрольної роботи з відповідного Змістового

модулю, зокрема, **Індивідуальне завдання 1** (орієнтовно до 1 квітня) і **Індивідуальне завдання 2** (орієнтовно до 1 червня).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 1 (реферат):**

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 10 балів;
- тема розкрита неповно 7-9 балів;
- реферат суто компілятивного рівня 3-6 балів;
- розкритий лише окремих аспект 1-2 бали.

Теми рефератів викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті (орієнтовно перша декада лютого).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 2 (есе):**

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 10 балів;
- обґрунтоване розкриття проблеми 7-9 балів;
- тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування 5-6 балів;
- робота переважно компілятивного рівня 3-4 бали;
- розкритий лише один окремих аспекттеми 1-2 бал.

Тематику есе викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті модулю (орієнтовно третя декада лютого).

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **контрольні роботи**, зокрема, **Контрольна робота ЗМ1** (остання декада березня) і **Контрольна робота ЗМ2** (остання декада травня).

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. Контрольна робота проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 20 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,5 бала. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за контрольну роботу – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання контрольної роботи, і даний модуль йому не зараховується.

Умовою допуску до заліку, який відбувається в усній формі шляхом опитування, є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 40 балів (*критично-розрахунковий мінімум*). При цьому обов'язковим є успішне складання контрольних робіт та виконання індивідуальних робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. **Рекомендований мінімум** для допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) – **48 балів**.

При простому розрахунку отримаємо:

	Семестрова кількість балів	Залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	48	12	60
Максимум	80	20	100

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання для успішних студентів. Студент, який набрав суму балівне менше встановленого мінімуму залікових балів (60) має право, за погодженням з викладачем, не виконувати підсумкову контрольну роботу. У випадку, коли студент має бажання збільшити кількість балів (але не більше ніж до 100) він складає залік.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять.

Назва теми	Лекції	Семінари	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Історія української етнології як науки			
Тема 1. Вступ. Українська етнологія. Предмет та методика етнологічних досліджень.	4	2	8
Тема 2. Становлення та розвиток української етнології як науки в XIX початок XX ст.	2	2	6
Тема 3. Українська етнологія в XX- XXI ст.	2	2	6
Тема 4. Історико-етнографічне районування України.	2	2	6
Модульна контрольна робота		1	
Змістовий модуль 2. Традиційна культура українців			
Тема 5. Основні галузі господарства. Ремесла. Промисли.	2	2	6
Тема 6. Матеріальна культура українців.	2	2	6
Тема 7. Духовна культура.	4	2	6
Тема 8. Світоглядні уявлення та фольклор.	2	2	6
Модульна контрольна робота		1	
Всього за семестр	20	18	50

Загальний обсяг **90** год, в тому числі:

Лекцій – **20** год.

Семінари – **18** год.

Самостійна робота **50** год.

9. Рекомендована література:

Основна:

1. Українська етнологія: навч. посібник. /під ред. В. Борисенко. – К., 2008.
2. Глушко М. Історія народної культури українців: навч. посібник – Львів, 2014.
3. Макарчук С. Історико-етнографічні райони України: навч. посібник. – Львів, 2012.
4. Українці. Історико-етнографічна монографія у двох томах. Т.1-2. - Опішне.1999.
5. Борисенко В. Традиції та життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців. Навч. посібник. – К., 2000.
6. Глушко М.С. Методика польового етнографічного дослідження: навч. посібник. – Львів, 2008.
7. Надольська В. Етнологія: термінологічно-понятійний довідник. – Луцьк, 2009.

Додаткова:

8. Артюх Л. Українська народна кулінарія. – К., 1977
9. Борисенко В. Нариси з історії української етнології 1920 – 1930-х років. – К., 2002.
10. Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології. — К., 1995.
11. Гладкий М. Традиційне скотарство середнього Полісся другої половини XIX-першої третини XX ст. Історико-етнографічне дослідження. – Дрогобич, 2007.
12. Гнатюк В. Нарис української міфології. – Л., 2000.

13. Горленко В. Ф. Становление украинской этнографии конца XVIII — первой половины XIX ст. — К., 1988.
14. Данилюк А Українська хата. — К., 1992.
15. Джаман В. О. Національна структура населення етноконтактних зон. — Чернівці, 2009.
16. Камінська Н. М. Костюм України від епохи Київської Русі до XXI століття. — Х., 2004.
17. Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі, друга половина XIX — початок XX ст. — Л., 2008.
18. Колесса Ф. Історія української етнографії. — К., 2005.
19. Кушнір В.Г. Господарсько-побутова адаптація українців південно-Західного степу і Нижнього Подунав'я. — Одеса, 2012.
20. Макарчук С.А. Агрокультура українців. — Львів, 1999.
21. Наулко В.І. Хто і відколи живе в Україні. — К., 1998.
22. Ніколаєва Т.О. Історія українського костюма. — К., 1996.

9. Додаткові ресурси:

Інститут мистецтвознавства фольклористики та етнології імені Максима Рильського
НАН України <http://www.etnolog.org.ua/>

Інститут народознавства НАН України <http://ethnology.lviv.ua/>

<https://diasporiana.org.ua/>

<https://chtyvo.org.ua/>